

ЕКОНОМІЧНА ТЕОРІЯ ТА ІСТОРІЯ ЕКОНОМІЧНОЇ ДУМКИ

УДК 330.33/.36

DOI: <https://doi.org/10.37320/2415-3583/23.1>**Видобора В.В.**

кандидат економічних наук, доцент

Одеський національний економічний університет

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2255-0970>

ЕКОНОМІЧНИЙ РІСТ І ЗБАЛАНСОВАНІСТЬ РИНКУ

Економічне зростання супроводжується незбалансованістю ринку, що виникає унаслідок порушення пропорцій у суспільному виробництві та споживанні, невідповідності один одному потоків товарів та доходів у ході макроекономічного кругообігу. На основі аналізу підходів різних течій економічної думки щодо питання економічного росту та збереження ринкової рівноваги, виявлено, що кожна теорія економічного росту намагається пояснити оптимальні умови макроекономічної пропорційності, визначаючи такими: ринкову конкуренцію; стимулювання сукупного попиту за рахунок споживання, заощаджень та інвестицій, державного регулювання; наявність ресурсів та найраціональніше їх поєднання у виробничих цілях; зовнішні ринки; розвиток інститутів та державної промислової політики. Фактичне досягнення умов збалансованості ринку при економічному зростанні є досить складним завданням, що потребує комплексної дії вказаних чинників з метою стимулювання відтворення капіталу в різних його формах.

Ключові слова: економічний ріст, збалансованість ринку, макроекономічна диспропорційність, ринкова рівновага, економічна система.

Постановка проблеми. Основна мета економічної політики будь-якої держави – підтримання довгострокового економічного зростання, яке проявляється у збільшенні виробництва та покращенні соціально-економічних умов у країні [1, с. 8]. Проте, ріст та збалансованість поняття діалектично пов'язані: незважаючи на те, що саме рівновага створює підґрунтя для тривалого росту, її досягнення є надзвичайно складним завданням, і, більше того, чим вище темпи зростання будь-якої системи, тим більшою мірою проявляється її незбалансованість.

Історичний досвід функціонування різних за рівнем розвитку капіталістичних країн свідчить, що високі темпи зростання економічної системи завжди супроводжуються порушенням ринкової рівноваги та макроекономічною диспропорційністю. Причинами цього є порушення пропорцій у суспільному виробництві та споживанні, невідповідності один одному потоків товарів та доходів у ході макроекономічного кругообігу, неефективна політика відтворення капіталу та індустріального розвитку, в результаті чого виникає незбалансованість економіки, або окремих її складових. Тому для розуміння природи економічного росту важливо зрозуміти, які умови та пропорції повинні складатися та підтримуватися в економіці, щоб зберегти збалансованість ринку.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Вагомий внесок у дослідження економічного росту за умов досягнення ринкової рівноваги, причини макроекономічної диспропорційності здійснювали: Ф. Кене [2], А. Сміт [3], С. Сісмонді [4], К. Маркс [5], Р. Люксем-

бург [6], Дж. М. Кейнс [8], Т. Свон [9], Е. Райнерт [11], Д. Асемоглу [10; 13], Дж. А. Робінсон [13], В. Видобора [1], Л. Жданова [12], Н. Шикіна [7] та ін. Проте, незважаючи на значний обсяг матеріалів із цієї проблеми в науковій літературі, остаточне уявлення про природу та зв'язок ринкової збалансованості й економічного росту не склалося.

Мета статті є характеристика та узагальнення основних поглядів науковців на природу збалансованості ринку як передумови економічного росту.

Виклад основного матеріалу дослідження. Перші уявлення про виробництво в цілому та збалансованість економічної системи сформував Ф. Кене [2] на початку XVIII ст., представивши їх як макроекономічний кругообіг. Дослідник розглядав суспільне виробництво як взаємодію трьох секторів: первинного – сільського господарства, вторинного – промисловості й третинного – невиробничої сфери. Відповідно до цього, Ф. Кене поділив суспільство на три класи (сільськогосподарські виробники, безплідний клас та власники, які нічого не виробляють), що діють у зазначених сферах виробництва. Він у формі числового виразу відобразив співвідношення між виробництвом і споживанням виробничого та невиробничого класів, сформувавши схему обміну товарів та грошей між секторами під назвою «Економічна таблиця». Ф. Кене вважав, що ефективне суспільне виробництво можливе при збереженні певної структури економіки за якої вироблені товари дорівнюватимуть доходам.

А. Сміт у «Дослідженні про природу і причини багатства народів» (1776) [3] теоретично здійснив

перші підходи до розуміння суспільного виробництва. Сукупний суспільний продукт він поділив на дві основні частини: перша (основний та оборотний капітал) – служить для підтримки і розширення виробництва (у тому числі зарплата робітників), друга витрачається на споживання та нагромадження непродуктивними класами суспільства. Від співвідношення цих двох частин залежить макроекономічна пропорційність і добробут суспільства. А. Сміт зазначав, що чим більше частка капіталу, тим швидше зростає суспільне багатство, і, навпаки, чим більше коштів йде на непродуктивне споживання (насамперед державою), тим бідніше нація [3, с. 249].

С. Сімонді [4] наголошував на тому, що розміри виробництва внаслідок технічного прогресу і зростання продуктивності праці перебільшують сформований споживачами попит, як наслідок ринки стають переповненими та виникають труднощі реалізації. Це нівелює можливість нормального розвитку економіки та призводить до зниження її ефективності унаслідок постійних потрясінь, які проявляються у вигляді криз надвиробництва (недоспоживання).

Вирішення проблеми недоспоживання, відповідно до ідей С. Сімонді, полягає у тому, що для повної реалізації всього виробленого товару необхідною є еквівалентність обсягу суспільного виробництва обсягу доходів суспільства. Провідну роль у врівноваженні суспільного виробництва та споживання автор відводить державі, яка повинна створювати умови для використання надлишкового продукту: 1) використовувати надмірні товари на прокорм тих робітників, праця яких не була предметом продажу, а також будувати державним коштом громадські споруди; 2) заохочувати багатіїв до споживання продуктів праці бідних; 3) задіяти громадян у вільний час, який з'явився при науково-технічному прогресі, на навчання, участь у державних справах тощо [4, с. 211].

Детально дослідження макроекономічної рівноваги здійснив К. Маркс у другому томі «Капіталу» [5], визначивши загальні умови пропорційного розвитку простого і розширеного відтворення. К. Маркс розглядав сукупний суспільний продукт як кінцевий результат процесу відтворення з двох сторін: натуральної і вартісної, які в кінцевому підсумку мають збігатися. Весь сукупний суспільний продукт і суспільне виробництво з точки зору речового складу він поділяв на два підрозділи: I – виробництво засобів виробництва, які обслуговують все суспільне виробництво і використовуються для виробничого споживання; II – виробництво предметів споживання, які використовуються для особистого споживання робітників та власників. За вартісною суспільний продукт складається з постійного капіталу, змінного капіталу та додаткової вартості. Таким чином, процес відтворення тісно взаємозв'язаний з обміном продуктів обох підрозділів і потребує певної пропорційності в самих підрозділах та між ними. Коли порушуються ці умови, виникають диспропорціональність і нерівновага [5, с. 565].

Питання урівноваження виробництва та споживання в суспільному виробництві, необхідну для ринкової збалансованості, ставить Р. Люксембург. У праці «Накопичення капіталу» (1913 р.) [6] вона обґрунтувала потребу залучення «третіх осіб» до реаліза-

ції зростаючої товарної маси. Авторка зазначає, що в умовах науково-технічного прогресу, який стимулює розширене виробництво та виробництво надлишкових товарів, диспропорції неминучі та призводять до неможливості урівноваження товарного та грошового капіталу, зростання продуктивності, поглиблення безробіття та інших негативних наслідків. Ефективним способом уникнення такого дисбалансу за Р. Люксембург є зовнішні ринки, де б могли реалізовуватися надмірно вироблені товари.

Протилежні класикам ідеї збалансованості ринку висунув Дж. М. Кейнс. На його думку, економічна рівновага встановлюється за рахунок стимулювання ефективного сукупного попиту, який складається з особистого попиту (витрат суспільства на споживчі блага), та з виробничого попиту (інвестицій). Збалансованість ринку можлива, коли сукупний попит, який складають сукупні витрати суспільства, дорівнюватиме сукупній пропозиції, а саме національному продукту. За інших умов економічна система не може досягти рівноваги. Якщо ж національний доход збільшиться, відповідно зросте і сукупний попит, але на величину, меншу за величину, на яку збільшився національний доход, адже деяка частина додаткового доходу буде зосереджена у сфері заощаджень та у вигляді податків. Внаслідок цього кількість товарів та послуг буде більше, ніж це потребує суспільство. Сукупний попит не зможе перекрити сукупну пропозицію, що призведе до перенасичення ринку товарів та послуг і, як наслідок, до скорочення обсягів виробництва, яке у свою чергу має призвести до зниження рівня зайнятості. Спад виробництва у таких випадках триватиме доки сукупний попит не буде дорівнювати сукупній пропозиції [7, с. 52].

Водночас, Дж. М. Кейнс розглядав досягнення ринкової рівноваги за умов подолання безробіття. Хоча він зауважував на складності досягнення повної зайнятості, все ж говорив: «Ефективний попит, що поєднується з повною зайнятістю, – це поодинокий випадок, що настає тільки тоді, коли схильність до споживання і спонукання інвестувати перебувають у певному відношенні одне до одного... Таке може існувати лише за умови, якщо випадково або навмисно поточні інвестиції зумовлюють попит, що дорівнює надлишкові сукупної ціни пропозиції продукції над тим, що суспільство бажає витратити на споживання, коли в ньому панує повна зайнятість» [8, с. 16].

Щодо загрози економічних втрат від спадів та криз, економіст наголошував, що їх уникнути можна лише за умов активного макроекономічного регулювання сукупного попиту з боку держави, а для стабільного економічного росту необхідно лише підтримувати стійкий попит на гроші, який має призвести до зростання грошової маси та, як наслідок, до стимулювання сукупного попиту [7, с. 52].

Протилежний підхід до розуміння чинників збалансованості ринку мала неокласична теорія. Вона базувалася на самоздатності ринку досягати рівноваги пропозиції та попиту, які в свою чергу визначалися різною комбінацією чинників виробництва: праці, капіталу, здобутків науково-технічного прогресу. Передбачалося, що вільна конкуренція є силою, яка безпосередньо призводить до відновлення рівноваги в економіч-

ному розвитку і забезпечує справедливість розподілу доходів та досягнення добробуту.

Приміром, неокласична модель, розроблена Р. Солоу та Т. Своном [9] передбачає, що економіка прагне досягнення стаціонарного стану – ситуації, коли капіталоозброєність (величина капіталу розрахунку одного працівника) сягає такого рівня, що забезпечує повну компенсацію інвестиціями витрат за знос основних фондів, тобто приріст капіталу стає нульовим. Зазначимо, що у ситуації відсутності технологічних змін нульовий граничний продукт капіталу зумовлює і нульове зростання. З урахуванням науково-технічного прогресу економіка виходить на траєкторію збалансованого зростання, коли випуск та капітал зростають постійним темпом, рівним темпу технологічних змін. Така траєкторія збалансованого зростання може розглядатися як стаціонарний стан в умовах перехідної динаміки [10].

У 70-их роках минулого століття питання досягнення макроекономічної стабільності включає не лише забезпечення ринкової рівноваги, а набуває глобальнішого питання (світ-системний підхід), а центр уваги зміщується до ідей диспропорційності економічного росту різних країн, та проблеми недовості факторів зростання, коли одні країни досягають високого рівня капіталістичного розвитку, а інші так і залишаються капіталістично слабозрозвиненими. Відповідно, в останні десятиліття дедалі популярнішими стають теорії, що пов'язують економічне зростання та проблему диспропорційності зі станом розвитку інститутів та державної політики. Зокрема ці проблеми піднімалися як зарубіжними, так і вітчизняними науковцями: Е. Рейнертом, А. Франком, Д. Норттом, Д. Асеомглу, Дж. А. Робінсон, Л. Жданою та ін.

Е. Рейнерт вважав, що можливість росту та економічної пропорційності визначається державною промисловою політикою, яка є головним чинником змін та науково-технічної революції. Автор зазначав, «багаті країни розбагатіли завдяки тому, що десятиліттями, а іноді й століттями їхнього уряду та правляча еліта засновували, субсидували та захищали динамічні галузі промисловості та послуг... де було сконцентровано НТП. Таким чином, вони створювали (технологічну) ренту (надприбуток), яка поширювалася на капіталістів у формі вищих прибутків, на робітників у вигляді високих зарплат і на уряд у великих податкових надходженнях» [11, с. 30]. Більше того, в таких умовах забезпечення постійного попиту на основний капітал у багатих країнах все ж можливе за рахунок слабо розвинених країн, що характеризуються відсутністю джерел для власного інноваційного розвитку [11, с. 180-196]. Тотожну думку висловлює Л.І. Жданова [12, с. 8], зазначаючи, що прискорений науково-технічний прогрес в розвинених країнах та поширення його досягнень у глобальному масштабі створюють країни, що відстають за рівнем економічного й технологічного розвитку та потребують сучасних товарів.

Натомість представники інституціоналізму переконані, що насамперед здатність країн до росту залежить від неформальними та формальними інститутів, наприклад традицій та ідеології, культури, політики, забезпеченості прав власності, впливу громадянськості тощо.

Д. Асеомглу та Дж. Робінсон у книзі «Чому одні країни багаті, інші бідні» [13] обґрунтовують важливість інститутів, які створюють можливість та зацікавленість для значної частини (в ідеальному випадку – всього) населення використовувати свої ресурси (у тому числі знання та вміння) максимально вигідно за рахунок активної участі в економічній діяльності. Саме такі інститути, які отримали назву інклюзивних, сприяють інтенсивному зростанню, у тому числі завдяки впровадженню інновацій. Їм протиставляються екстрактивні інститути, які дозволяють правлячим групам керувати економікою заради своєї вигоди. Такі інститути теж здатні забезпечувати економічне зростання, але лише екстенсивне, протягом обмеженого періоду часу. На думку авторів, саме інститути, що склалися, не дозволяють країнам, що розвиваються, зростати досить швидко і наздогнати розвинені.

Водночас, Е. Райнерт [11] заперечує таке твердження й зазначає, що інклюзивні інститути можна розглядати не лише як причину, а як результат економічного зростання, наводячи приклад наздоганяючого розвитку (Китай, Ю. Корея, Сінгапур тощо), що спостерігався в авторитарних країнах. Причиною їх зростання є те, що політичні еліти змогли забезпечити перехід від низькопродуктивних видів економічної активності (видобуток сировини, сільське господарство) до продуктивніших (промисловість), де домінує монополістична конкуренція, зростає віддача від масштабу та є стимули та можливості для інноваційного розвитку. При цьому, як зазначалося вище, ключова роль держави у цьому переході полягає у проведенні стратегічної економічної політики на основі поєднання промислової політики та цільового протекціонізму. Як тільки у країні буде створено високопродуктивні сектори економіки, створення інклюзивних інститутів лише закріпить ефективність росту.

Таким чином, зрозуміло, що економічне зростання не можливе без порушення збалансованості ринку, хоча всі економічні теорії росту прагнуть пояснити умови макроекономічної пропорційності (табл. 1). Такими умовами визначено ринкову конкуренцію; стимулювання сукупного попиту за рахунок споживання, заощаджень та інвестицій, державного регулювання; наявність ресурсів та найраціональніше їх поєднання у виробничих цілях; периферійний капіталізм; розвиток інститутів та державну промислову політику [1, с. 8-9].

Однак фактичне досягнення умов збалансованості ринку при економічному зростанні є досить складним, адже вимагає не лише одиничної дії вказаних чинників, а впливу цілого їх комплексу, адже в країнах, де відсутні в достатній мірі виробничі ресурси, неефективна державна політика та не розвинені інклюзивні інститути, навіть безпрецедентно висока норма накопичення та інновації не зможуть забезпечити стабільне економічне зростання. Тому одним із ключових питань є пошук моделей розвитку, які б дозволили країнам з низьким рівнем капіталістичного розвитку досягти високого економічного зростання, а високорозвиненим капіталістичним державам – підтримувати стійкий рівень відтворення, не допускаючи критичного падіння економічної активності, зберігаючи при цьому збалансованість ринків.

Таблиця 1 – Еволюція ідей щодо причин та способів подолання незбалансованості ринків

Вчені-економісти	Причини диспропорції	Шляхи усунення незбалансованості ринків
Ф. Кене	Порушення макроекономічного кругообігу.	Балансування потоку виробництва та споживання.
А. Сміт	Неврівноваженість співвідношення між капіталом, що служить для відтворення виробництва, і капіталом, що йде на споживання та нагромадження.	Підвищення частки капіталу направлено на відтворення виробництва. Все, що вироблено, має бути спожито.
С. Сімонді	Перевиробництво, що виникає унаслідок порушення пропорцій між кількістю виробленого та спожитого споживання.	Урівноваження рівня доходів, посилення непродуктивного споживання, що вимагає державного втручання.
К. Родбертус-Ягенцов, Ю. фон Кірхман	Розвиток структурних диспропорцій в економіці під впливом науково-технічного прогресу (НТП), що породжує нерівномірність потоків товарів і доходів	Державна політика, ринкове регулювання та вплив інститутів.
К. Маркс	Неврівноваженість натуральної і вартісної форми суспільного продукту. Зміна відношення капіталу, що використовується для виробництва засобів виробництва, і тим, що витрачається на споживання.	Збереження пропорційності між капіталом, залученим, відповідно, у підрозділі виробництва та споживання.
В. Ленін, М. Туган-Барановський	Зниження ваги підрозділу, що випускає товари для виробничого сектору порівняно з підрозділом, що виробляє товари споживання, в умовах НТП.	Збільшення у річному суспільному продукту частки капіталу, направлено на розширення виробництва.
Р. Люксембург	НТП, що веде до зростання продуктивності праці, розширення виробництва, зниження заробітної плати та доходів, зростання безробіття. Невідповідність потоків товарів і грошей.	Пошук «третьох осіб» (зовнішні ринки) для реалізації товарів, що у надлишку.
Н. Бухарін, С. Варга, В. Мілютін, Е. Лейкін та ін.	Розширення виробництва, зростання норм накопичення та зниження споживання.	Вихід на міжнародні ринки.
Дж. Робінсон	Неоднорідність темпів технічного прогресу і приросту зайнятості	Зростання заробітної плати пропорційно до зростання працездатності, що реалізується через тиск профспілок.
Ю. Бекренов, М. Угрюмова, Р. Дзарасов та ін.	Перевиробництво товарів, що виникає при постійному розширенні виробництва, швидшими темпами, ніж зростає попит на ці товари.	Зовнішня торгівля переважно за рахунок менш економічно розвинених країн.
Л. Жданова, А. Франк, Е. Райнерт	Структурні та галузеві диспропорції, що виникають під впливом науково-технічного прогресу, поглиблення залежності від високотехнологічної продукції, посилення відсталості та сировинного спрямування економіки.	Розширення промислового капіталу, індустріалізація, державна політика та інституційна підтримка.
Д. Норт, Д. Асеомглу, Дж. А. Робінсон та ін.	З погляду світ-системного підходу, макроекономічні дисбаланси та нерівномірність економічного росту країн спричинена неефективною промисловою політикою та не сформованістю дієвих суспільних інститутів.	Формування активної політики промислового розвитку, інклюзивних політичних інститутів, захисту прав власності тощо.

Джерело: розроблено автором

Висновки. Таким чином, започаткування засад усвідомлення визначальної ролі збалансованості ринку у досягненні економічного росту відбулося століття тому та знайшло своє відображення в працях науковців різних наукових шкіл та підходів. Тому формувати стратегію економічного росту в Україні варто враху-

ючи теоретичні та практичні напрацювання, які пройшли випробування на практиці, адже ігнорування елементарних принципів і закономірностей ринкової збалансованості призводить до глибоких макроекономічних диспропорцій, які стримують економічний ріст країни та спричиняють значні суспільні кризи.

Список використаних джерел:

1. Видобора В.В. Інвестиційні ресурси економічного зростання в умовах макроекономічного розбалансування економіки України. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: Економічні науки*. 2018. Вип. 30. Ч 1. С. 7–10.
2. Кенэ Ф. Избранные экономические произведения. Москва : Государственное социально-экономическое издательство, 1960. 551 с.
3. Смит А. Исследование о природе и причинах богатства народов. Москва, 1962. 684 с.
4. Сисмонди С.Ж. Новые начала политической экономики, или О богатстве в его отношении к народонаселению. Москва, 1936. Том 1. С. 138.
5. Маркс К., Энгельс Ф. Сочинения. 2-е издание. Москва : Политиздат, Т. 24. 1961. 649 с.
6. Люксембург Р. Накопление капитала. М.-Л. : Гос. соц.-экон. издательство, 1931. 472 с.

7. Шикіна Н.А. Класики економічної теорії щодо проблеми економічної рівноваги. *Вісник соціально-економічних досліджень*. 2002. Вип. 11. С. 49–53.
8. Кейнс Д. Общая теория занятости, процента и денег / Антология экономической классики: в 2 т. Москва : «Эконом», 1992. Том 2. С. 135–432.
9. Swan T.W. (1956). Economic growth and capital accumulation. *Economic Record*. Vol. 32, no. 63, pp. 334–361.
10. Acemoglu D. (2012). Introduction to economic growth. *Journal of Economic Theory*. Vol. 147, no. 2, pp. 545–550.
11. Райнерт Э.С. Как богатые страны стали богатыми, и почему бедные страны остаются бедными / пер. с англ. Н. Автономовой; под ред. В. Автономова. Москва : Изд. дом гос. ун-та Высшей школы экономики, 2011. 384 с.
12. Жданова Л.Л. Нагромадження капіталу та економічне зростання у відкритій економіці. *Економічний форум*. 2019. № 4. С. 4–10.
13. Аджемоглу Д., Робинсон Дж. А. Почему одни страны богатые, а другие бедные. Происхождение власти, процветания и нищеты. Москва : АСТ, 2015. 1083 с.

References:

1. Vydobora V.V. (2018) Investytsiini resursy ekonomichnoho zrostantia v umovakh makroekonomichnoho rozbalansuvannia ekonomiky Ukrainy [Investment resources of economic growth in the conditions of macroeconomic imbalance of the economy of Ukraine]. *Naukovyi visnyk Khersonskoho derzhavnoho universytetu. Seriya: Ekonomichni nauky*. Vol. 30. Ch. 1, pp. 7–10.
2. Kene F. (1960) Izbrannyye ekonomicheskiye proizvedeniya [Selected economic works]. Moskva: Gosudarstvennoye sotsial'no-ekonomicheskoye izdatel'stvo. (in Russian)
3. Smit A. (1962) Issledovaniye o prirode i prichinakh bogatstva narodov [Research on the nature and causes of the wealth of peoples]. Moskva. (in Russian)
4. Sismondi S.ZH. (1936) Novyye nachala politicheskoy ekonomiki, ili O bogatstve v yego otnoshenii k narodonaseleniyu [New beginnings of political economy, or On wealth in relation to population]. Is. 1. Moskva. (in Russian)
5. Marks K., Yengel's F. (1961) Sochineniya [Works]. 2nd edition. Vol. 24. Moskva: Politizdat. (in Russian)
6. Lyuksemburg R. (1931) Nakopleniye kapitala [Accumulation of capital]. Moskva: Gos. sots.-ekon. Izdatel'stvo. (in Russian)
7. Shykina N.A. (2002) Klasyky ekonomichnoi teorii shchodo problemy ekonomichnoi rinvovahy [Classics of economic theory on the problem of economic equilibrium]. *Visnyk sotsialno-ekonomichnykh doslidzhen*. Vol. 11, pp. 49–53.
8. Keynes Dzh.M. (1992) Obshchaya teoriya zanyatosti, protsenta i deneg [General theory of employment, interest and money]. *Antologiya ekonomicheskoy klassiki: v 2 t. Tom 2*. Moskva: «Ekonov». (in Russian)
9. Swan T.W. (1956) Economic growth and capital accumulation. *Economic Record*. Vol. 32, no. 63, pp. 334–361.
10. Acemoglu D. (2012) Introduction to economic growth. *Journal of Economic Theory*. Vol. 147, no. 2, pp. 545–550.
11. Raynert E.S. (2011) Kak bogatyie strany stali bogatymi, i pochemu bednyie strany ostayutsya bednymi [How rich countries got rich and why poor countries stay poor] (eds. Avtonomova V.) Moskva: Izd. dom gos. un-ta Vysshey shkoly ekonomiki. (in Russian)
12. Zhdanova L.L. (2019) Nahromadzhennia kapitalu ta ekonomichne zrostantia u vidkrytii ekonomitsi [Capital accumulation and economic growth in an open economy]. *Ekonomichnyi forum*, no. 4, pp. 4–10.
13. Adzhemoglu D., Robinson Dzh.A. (2015). Pochemu odni strany bogatyie, a drugiye bednyie. Proiskhozhdeniye vlasti, protsvetaniya i nishchety [Why some countries are rich and others are poor. The origin of power, prosperity and poverty]. Moskva: AST. (in Russian)

Vydobora Volodymyr
Odessa National Economic University

ECONOMIC GROWTH AND MARKET EQUILIBRIUM

The article is devoted to the characterization and generalization of the main views of economists on the nature of market equilibrium as a prerequisite for economic growth. The following research methods are used in the article: analysis and synthesis, systematization and generalization, historical-genetic and monographic methods. Based on the analysis of the works of the main representatives of various currents of economic theory, it is found that economic growth is accompanied by market imbalances caused by imbalances in social production and consumption, mismatch of flows of goods and incomes in the macroeconomic cycle. Based on the research of approaches of different currents of economic thought on the issue of economic growth and maintaining market equilibrium, it was found that each theory of economic growth tries to explain the optimal conditions of macroeconomic proportionality, defining the following: market competition; stimulating aggregate demand through consumption, savings and investment, government regulation; availability of resources and their most rational combination for production purposes; foreign markets; development of institutions and state industrial policy. It is established that the actual achievement of market balance conditions in economic growth is quite difficult, as it requires not only a single action of these factors, but the impact of their whole complex, because in countries where insufficient production resources, inefficient public policy and underdeveloped inclusive institutions, even unprecedentedly high rates of accumulation and innovation will not be able to ensure stable economic growth of the country. In the article it is proposed to solve this problem to use a comprehensive action of these factors in order to stimulate the reproduction of capital in its various forms. The results of the conducted study can be used by public authorities in the formulation of the country's economic growth strategy. It should be carried out taking into account the theoretical and practical developments of economic theory, which have been tested by time, history and experience of different countries.

Key words: economic growth, market balance, macroeconomic disproportion, market equilibrium, economic system.

JEL classification: N10, N30, O40